

THE PALIVERSE PROJECT

Το σύμπαν της σοφίας του Βούδα

Υποσχόλια (Tīkā)

Ο Κανόνας των Ομιλιών - Υποσχόλια (Sutta Piṭaka - Tīkā)

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Υποσχόλια
(3. Saṃyutta Nikāya - Tīkā)

5. Υποσχόλια για το μεγάλο βιβλίο (5. Mahāvaggaṭīkā)

4. Συνδεδεμένες ομιλίες για τις ικανότητες
(4. Indriyasamṃyuttaṃ)

PaliVerse

3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Υποσχόλια

5. Υποσχόλια για το μεγάλο βιβλίο

4. Indriyasamuyuttaṃ

1. Suddhikavaggo

1. Suddhikasuttavaṇṇanā

471. Catubhūmaka ...pe... labbhanti kusalābyākatabhāvato tesam tiṇṇaṃ indriyānaṃ. Vīriyindriyasamādhindriyāni...pe... sabbattha labbhanti kusalattikasādhāraṇattā. Catubhūmaka ...pe... vasaṇāti catubhūmakadhammaparicchedavasena ceva kusalādīhi sabbasaṅgāhakadhammaparicchedavasena ca vuttanti attho.

Dutiyasamaṇabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

477. Dukkhasaccavasenaṇṇi dukkhasaccabhāvena na pajānanti. Tañhi pariññeyyatāya dukkhasaccasaṅgahaṇaṃ. Samudayasaccavasenaṇṇi taṇhāvijjādiṃ saddhindriyassa samudayasaccabhāvena na pajānanti. Nirodhanti saddhindriyassa anupādāya nirodhanimittaṃ nibbānaṃ. Paṭipadanti saddhindriyanirodhagāminiṃ paṭipadaṃ ariyamaggaṃ. Sesesūti vīriyindriyādīsū.

Sukkapakkheti “saddhindriyaṃ pajānantī”tiādinayappavatte anavajjapakkhe. Adhimokkhavasena āvajjanasamudayāti “atthi dinna”ntiādinayappavattapubbabhāgabhūtasaddhādhimokkhavasena āvajjanupattiyā. Tasmā paṭhamuppannā saddhā eva hettha “āvajjana”nti vuttā, na manodvārāvajjanaṃ. Esa nayo sesesupī. Tasmā paṭhamuppannā āvajjanā paggahupattitṭhānānaṃ tikkhānaṃ vīriyindriyādīnaṃ paṭhamupattiyā āvajjanapariyāyena vuttāti daṭṭhabbaṃ. Dubbalā hi paṭhamuppannā paggahābhāvato vīriyindriyādīnaṃ samudayoti balavabhāvappattavīriyindriyādikassa āvajjanatṭhāniyāni hontīti tesam samudayoti vuttā, pubbe adhimuccanādivasena pavattassa āvajjanassa samudayāti attho. Puna chandavasenaṇṇi kattukāmatākusalacchandavasena saddhādīnaṃ uppādetukāmatākārappavattassa chandassa vasena. Manasikāravasena āvajjanasamudayāti saddhindriyādivasena pavattassa dubbalassa tassa nibbattakayonisomanasikāravasena āvajjanassa upattiyā. Evampīti “adhimokkhavasena”tiādinā vuttākārenapī. Chasu suttesūti dutiyato paṭṭhāya chasu suttesu. Catusaccameva kathitaṃ. Assādaggaṇaṇa hi samudayasaccaṃ, ādīnavaggaṇaṇa dukkhasaccaṃ, nissaraṇaggaṇaṇa nirodhamaggasaccāni gahitānīti. Paṭhamasutte pana indriyānaṃ sarūpadassanamevāti.

8. Dabbasuttavaṇṇanā

478. Soto āpajjīyati etenāti sotāpatti, anāgataṃ pati paṭhamamaggo. Sototi ariyamaggasoto daṭṭhabbo. Āpajjīyatītiādito paṭipajjīyati. Paṭhamamaggapaṭilābhanimittāni sotāpannessa aṅgāni idha “sotāpattiyaṅgāni”ti vuttāni. Tāni pana tīsu ṭhānesu saddhā ariyakantasīlañcāti veditabbāni. Savisayeti sakavisaye. Jeṭṭhakabhāvadassanattanti padhānabhāvadassanattamaṃ. Yattha saddhādiindriyānaṃ sātisayakiccaṃ, tesamaṃ kiccātirekataṃ dassetunti attho. Idāni tamattamaṃ upamāhi vibhāvetuṃ “yathā hī”tiādi vuttaṃ. Patvāti attano kiccātirekaṭṭhānaṃ paṭilabhitvā. Pubbaṅgamanti saddahanakiccesu purecāraṃ dhorayhaṃ. Sesāni vīriyindriyādīni. Tadanvayānīti tadanugatāni tassa saddhindriyādikassa pakkhikāni. Esa nayo sesesupi. Jhānavimokkheti jhānasaṅkhāte vimokkhe samādhipadhānatāya jhānānaṃ. Evañca katvā “sotāpattiyaṅgāni patvā”ti idaṅca vacanaṃ samatthitaṃ hoti. Saddhūpanisañhi sīlanti. Ariyasaccāni patvāti cattāri saccāni abhisametabbāni pāpuṇitvā.

9-10. Paṭhamavibhaṅgasuttādivaṇṇanā

479-480. Nepakkaṃ vuccati paññāti āha - “paññāyetaṃ nāma”nti. Nipāyati saṃkilesadhamme visoseti nikkhāmetīti nipako, thiratikkhasatipuggalo, tassa bhāvo nepakkanti satiyāpi nepakkabhāvo yujjateva. Evañhi “satinepakkenā”ti idaṃ vacanaṃ samatthitaṃ hoti, satiyā ca nepakkenāti evaṃ vuccamānena satiniddeso nāma kato hotiyeva. Asukaṃ nāma suttaṃ vā kammaṭṭhānaṃ vā me bhāsītanti. Vossajjīyati saṅkhāragataṃ etasmiṃ adhigateti vossaggo, nibbānaṃ. Taṃ ārammaṇaṃ karitvāti āha - “nibbānārammaṇaṃ katvā”ti. Gacchantiyāti saṅkhārānaṃ udayaṅca vayaṅca udayabbayaṃ gacchantiyā bujjhantiyā. Tenāha “udayabbayapariggāhikāyā”ti. Saddhāsatipaññindriyāni pubbabhāgāni “itipi so bhagavā arahaṃ, cirakatampi cirabhāsītampi saritā anussaritā, udayatthagāminiyā paññāyā”ti ca vuttattā. “Āraddhavīriyo viharati, so anuppannāna”ntiādinā ca vuttattā vīriyindriyaṃ missakaṃ. “Vossaggārammaṇaṃ karitvā”ti vuttattā samādhindriyaṃ nibbattitalokuttarameva. Ayamevāti yvāyaṃ navame vutto. Ayameva pubbabhāgamiṣsakalokuttarattadhammaparicchedo.

Suddhikavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

2. Mudutaravaggo

1. Paṭilābhasuttavaṇṇanā

481. Sammappadhāne ārabbhāti sammappadhāne bhāvanāvasena ārabbhā. Tenāha “bhāvento”ti. Yathā vīriyindriyaniddese “cattāro sammappadhāne ārabbhā vīriyaṃ paṭilabhati”ti desanā āgatā, evaṃ satindriyaniddese “cattāro satipaṭṭhāne ārabbhā satimaṃ paṭilabhati”ti, tasmā “satindriyepi eseva nayo”ti vuttaṃ. Saddhindriyādiniddesesu pana na tathā deseti.

2. Paṭhamasamkhittasuttavaṇṇanā

482. Indriyānaṃ tikkhādibhāvo vipassanāvasena vā maggavasena vā phalavasena vā gahetabboti vuttaṃ “tatoti...pe... veditabba”nti. Nanu cettha mudubhāvo eva pāliyaṃ gahitoti? Saccametaṃ, taṃ pana tikkhabhāve asati na hoti tikkhādibhāvoti vuttaṃ. Yato hi ayaṃ mudu, ito taṃ tikkhanti vattabbataṃ labhati apekkhāsiddhattā tikkhamudubhāvānaṃ pārāpāraṃ viya. Idāni “tato”tiādinā saṅkhepato vuttamatthaṃ vitthārato dassetuṃ “samattānī”tiādi vuttaṃ. Tattha samattānīti sampannāni. Itaraṃ

tasseva vevacanaṃ. Samattānīti vā pariyattāni, samattānīti attho. “Tato mudutarāni dhammānusārīmagassā”ti kasmā vuttaṃ? Tatoti hi sotāpattimaggavipassanindriyāni adhippetāniyeva, “tato mudutarāni”ti vuttapaṭhamamaggo dhammānusārī vā siyā saddhānusārī vāti byabhicarati? Nāyaṃ doso, sotāpattimaggekadesavaseneva laddhabbapaṭhamamaggāpekkhāya vipassanāya vibhāgassa adhippetattā. Yo hi sotāpanno hutvā iriyāpathaṃ akopetvā yathānisinnova sakadāgāmimaggaṃ pāpuṇāti, tassa vipassanindriyāni sandhāya avibhāgena vuttaṃ - “tato mudutarāni sotāpattimaggassa vipassanindriyāni nāmā”ti. Yo pana sotāpanno hutvā kālantarena sakadāgāmī hoti, tassa sotāpattimaggatthāya pavattāni vipassanindriyāni nāma honti. So ce dhammānusārīgatto, tassa yathāvuttavipassanindriyato mudutarānīti “tato mudutarāni dhammānusārīmagassā”ti vuttaṃ. Vipassanindriyāni nāmāti ānetvā sambandho. Dhammānusārīvipassanindriyato saddhānusārīvipassanindriyānaṃ mudubhāvassa kāraṇaṃ sayameva vakkhati. Dhammena paññāya maggasotaṃ anussaratīti dhammānusārī, paññuttaro ariyo. Saddhāya maggasotaṃ anussaratīti saddhānusārī, saddhuttaro ariyo.

Evaṃ vipassanāvasena dassetvā maggavasena dassetuṃ “tathā”tiādi āraddhaṃ. Sampayogato sabhāvato ca arahattamaggapariyāpannāni arahattamaggindriyāni. Arahattaphalindriyānīti etthāpi eseva nayo.

Idāni phalavasena dassetuṃ “samattāni paripuṇṇāni”tiādi vuttaṃ. Sotāpattimaggaṭṭhapuggalavasena nānattaṃ jātamaṃ, tasmā te dvepi idha tatiyavāre na labbhantīti adhippāyo. Dhammānusārīsaddhānusārīnaṃ nānattaṃ kathaṃ jātanti āha “āgamanenapi maggenapī”ti. Tadubhayaṃ dassento “saddhānusārīpuggalo”tiādimāha. Uddisāpentoti uddesaṃ gaṇhanto.

Maggo tikkho hoti upanissayindriyānaṃ tikkhavisadabhāvato. Tenāha “sūraṃ ñāṇaṃ vahatī”ti. Asaṅkhārenāti saraseneva. Appayogenāti tasseva vevacanaṃ. Dhammānusārīpuggalo hi āgamanamhi kilese vikkhambhento appadukkhena appakasirena akilamantova vikkhambhetuṃ sakkoti. Saddhānusārīpuggalo pana dukkhena kasirena kilamanto hutvā vikkhambhetuṃ sakkoti, tasmā dhammānusārissa pubbhāgamaggakkhaṇe kilesacchedakañāṇaṃ adandhaṃ tikhiṇaṃ hutvā vahati, yathā nāma tikhiṇena asinā kadaliṃ chindantassa chinnaṭṭhānaṃ maṭṭhaṃ hoti, asi khippaṃ vahati, saddo na suyyati, balavavāyāmakiccaṃ na hoti, evarūpā dhammānusārino pubbhāgabhāvanā hoti, saddhānusārino pana pubbhāgakkhaṇe kilesacchedakañāṇaṃ dandhaṃ na tikhiṇaṃ asūraṃ hutvā vahati, yathā nāma nātītikhiṇena asinā kadaliṃ chindantassa chinnaṭṭhānaṃ na maṭṭhaṃ hoti, asi sīghaṃ na vahati, saddo suyyati, balavavāyāmakiccaṃ icchitabbaṃ hoti, evarūpā saddhānusārino pubbhāgabhāvanā hoti. Evaṃ santepi kilesakkhaye nānattaṃ natthi. Tenāha “kilesakkhaye panā”tiādi. Avasesā ca kilesā khīyanti saṃyojanakkhayāya yogattā.

3. Dutiyasaṃkhittasuttavaṇṇanā

483. Tatoti phalato phalavemattatāya cariyamānattā. Indriyavemattatā saddhādīnaṃ indriyānaṃ nānattena. Phalanānattanti arahattaphalādinānattaṃ. Puggalanānattanti anāgāmiādipuggalanānattaṃ.

4. Tatiyasaṃkhittasuttavaṇṇanā

484. Sīlakkhandhādīhi saddhindriyādīhi ca parito pūraṇena paripūraṃ arahattamaggaṃ karonto nipphattito arahattaphalaṃ ārādheti nipphādeti. Tayo padesamaggeti sīlakkhandhādīnaṃ apāripūriyā ekadesabhūte tayo heṭṭhimamagge. Padesaṃ heṭṭhimaphalattayaṃ. Catūsūti imasmiṃ vagge paṭhamādīsu catūsu suttesu. Kāmañcetta tatiye “tatoti phalavasena nissakka”nti vuttaṃ, catutthe “paripūraṃ paripūrakārī ārādheti, padesaṃ padesakārī”ti, “catūsūpi suttesu missakāneva indriyāni kathitāni”ti pana vacanato vipassanāvasenapi yojanā labbhatevāti daṭṭhabbaṃ.

5-7. Paṭhamavittthārasuttādivaṇṇanā

485-487. Vipassanāvasena nissakkaṃ veditabbaṃ, na maggaphalavasena, imasmiṃ sutte sabbasova vipassanindriyānaṃ eva adhippetattā. Idāni tamatthaṃ pākaṭaṃ kātuṃ “paripuṇṇāni hī”tiādi vuttaṃ. Avihādīsu pañcasu suddhāvāsesu tattha tattha āyuvemajjhaṃ anatikkamitvā antarā kilesaparinibbānena parinibbāyanato antarāparinibbāyī, asaṅkhārena appayogena sarasatova parinibbāyanato asaṅkhāraparinibbāyī, tabbipariyāyato sasaṅkhāraparinibbāyī, uddhaṃ vāhibhāvena uddhamassa taṇhāsotaṃ vaṭṭasotaṃ vāti uddhaṃsoto, uddhaṃ vā gantvā paṭilabhitabbato uddhamassa maggasotanti uddhaṃsoto, akaniṭṭhabhavaṃ gacchatīti akaniṭṭhagāmīti evamettha saddattho daṭṭhabbo.

Imasmiṃ pana ṭhāneti “vipassanāvasena nissakka”nti vuttaṭṭhāne. Arahattamaggeyeva ṭhatvāti imasmiṃyeva bhava arahattamaggeyeva, na vipassanāya ca ṭhatvā. Pañca nissakkāni nīharitabbānīti “tato mudutarehi antarāparinibbāyī hotī”tiādīni pañca nissakkāni niddhāretvā kathetabbāni. Idāni tamatthaṃ vivaranto “arahattamaggassa hī”tiādimāha. Tattha avihādīsu uppañjivā uppannasamanantarāya parinibbāyanato paṭhamaantarāparinibbāyī. Tattha āyupamāṇavemajjhaṃ appatvāva parinibbāyanato dutiyaantarāparinibbāyī, āyuvemajjhaṃ patvā parinibbāyanato tato paraṃ tatiyaantarāparinibbāyī veditabbo. “Pañca nissakkāni”ti kasmā vuttaṃ? Nanu asaṅkhārasasaṅkhāraparinibbāyīti vattabbanti? Na vattabbanti dassento āha “asaṅkhāraparinibbāyissa sasaṅkhāraparinibbāyinopi eteva pañca janā”ti.

Tīṇi nissakkānīti “tato mudutarehi sotāpanno hotī”tiādīni tīṇi nissakkapadāni. Idha sakadāgāmī na gahito, so anāgāmimagge ṭhatvā nīharitabbo, anāgāmimaggassa vipassanindriyehi mudutarehi sakadāgāmī hoti. Sakadā...pe... mudutarānīti idaṃ sakadāgāmimaggassa vipassanindriyehi ekabījisaṅkhātasotāpannavipassanindriyāni mudutarāni hontīti tīṇi katvā vuttaṃ. Dhammānusārītiādivayaṃ kolaṃkolādivayena gahitaṃ hotīti. Sakadāgāmimaggassa hītiādi vuttasseva atthassa vivaraṇaṃ. Sesāṃ heṭṭhā vuttanayameva. Chaṭṭhasattamāni vuttanayānevāti chaṭṭhasattamāni suttāni dutiyatatiyesu vuttanayāneva. Tattha pana missakāni indriyāni kathitāni, idha pubbabhāgavipassanindriyāni kathitānīti ayameva viseso.

8. Paṭipannasuttavaṇṇanā

488. Tanti maggaphalavasena nissakkaṃ. Pāliyaṃ vuttameva “arahattaphalasacchikiriyāya paṭipanno hotī”tiādīnā. Aṭṭhahīti catūhi phalehi catūhi ca maggehīti aṭṭhahi. Bahibhūto na antobhāvo. Lokuttarāneva indriyāni kathitāni maggaphalacittuppadapariyāpannattā.

9-10. Sampannasuttādivaṇṇanā

489-490. Indriyasampannoti ettha sampannasaddo paripūriatthoti āha “paripuṇṇindriyo”ti. Missakāni indriyāni kathitāni sāmāññatova desitattā.

Mudutaravaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

3. Chaḍindriyavaggo

2. Jīvitindriyasuttavaṇṇanā

492. Itthibhāveti itthitāya. Indaṭṭhaṃ karoti tathāsattajanasāmāññakāraṇabhāvato. Itthiyā eva indriyaṃ itthindriyaṃ. Esa nayo purisindriye. Jīviteti sahaḍātadhammānaṃ jīvane pālāne pavattane. Vaṭṭindriyānīti vaṭṭahetubhūtāni indriyāni. Imesu hi upādinnaṇḍriyesu sati vaṭṭaṃ vattati paññāyati.

3. Aññindriyasuttavaṇṇanā

493. Ajānitapubbaṃ dhammanti catusaccadhammāha, tathā tesameva ñātadhammānanti. Ayaṃ panettha attho - ājānātīti aññā, paṭhamamaggā ñātamanatikkamitvā jānātīti attho. Sotāpannādīnaṃ chaariyānaṃ etaṃ nāmaṃ. Aññassa indriyāni aññindriyāni. Aññātāvīsūti ājānitavantesu. Yasmā aggaphaladhammesu ñāṇakiccaṃ sātisaṃ, tasmā taṃ kiccaṃ sesadhammesupi samāropetvā vuttaṃ “aññātāvīsu arahattaphaladhammesū”ti. Tattha tattha tesu tesu maggaphalesu. Tena tenākārenāti anaññātājānanādiākārena.

4. Ekabījīsuttavaṇṇanā

494. Vipassanato nissakkanti vipassanindriyehi nissakkaṃ. Idāni tameva saṅkhepatō vuttamatthaṃ vivaranto “samattānī”tiādimāha. Tīṇi nissakkāni evamidha pañca nissakkāni nīharitabbāni ekabījīādivibhāvanato. Tenāha “sakadāgāmimagga hī”tiādi. Sotāpattimagga vipassanindriyāni nāma tenattabhāvena sakadāgāmimaggaṃ pattuṃ gacchantassa sotāpannassa vipassanindriyāni. Pañcapi te sotāpattimagga bhedāyevāti “sakadāgāmimagge ṭhatvā nīharitabbānī”ti vuttaṃ.

Ekabījīti ettha khandhabījaṃ nāma kathitaṃ. Yassa hi sotāpannassa ekaṃ khandhabījaṃ atthi, ekaṃ attabhāvaggahaṇaṃ, so ekabījī nāma. Tenāha - “sotāpanno hutvā”tiādi. Mānusaṃ bhavanti idaṃ panettha desanāmattaṃ, devabhavaṃ nibbattetīti vattuṃ vaṭṭatiyeva. Bhagavatā gahitanāmānetāni. Ettakañhi pamāṇaṃ gato sattakkhattuparamo nāma hoti, ettakaṃ kolaṃkolo, ettakaṃ ekabījīti bhagavatā etesaṃ nāmaṃ gahitaṃ.

Dve tayo bhaveti devamanussesu eva dve tayo bhavē. Sambodhicatusaccadhammo paraṃ ayaṇaṃ nissayo gati etassāti sambodhiparāyaṇo. Kulato kulaṃ gacchatīti kolaṃkolo. Sotāpattiphalasacchikiriyato paṭṭhāya hi nīcakule uppatti nāma natthi, mahābhogesu kulesu eva nibbattatīti attho. Kevalopi hi kula-saddo mahābhogakulameva vadati. Dve vā tīṇi vā kulānīti devamanussavasena dve vā tayo vā bhaveti ayampi missakabhavena kathito. Jātassa kumārassa viya ariyāya jātiyā jātassa nāmametaṃ, yadidaṃ niyatoti sattakkhattuparamādikoti ca sāmāññāti dassento āha “bhagavatā gahitanāmavasenevā”tiādi.

Yadi pubbahetuniyamato sotāpanno ca niyatoti sotāpattimaggato uddham tiṇṇaṃ maggānaṃ upanissayābhāvato pubbahetukiccaṃ natthīti sotāpattimaggassa upanissayabhāvo āpajjati. Yadi tassapi pubbahetuupanissayo siyā, tāva niyamato sotāpattimagguṃpubbe eva niyamito, yāvañca akaniṭṭhaṃ tassa pubbahetu nāma, ahetukatā āpannā, iccassa ahetu appaccayā nipphatti pāpuṇāti. Kiñca hetu ce? Niyamato sotāpanno ca niyatoti paṭhamamaggādhigameneva anukkamena upari tiṇṇaṃ maggānaṃ kiccāni nipphajjanti, evaṃ sattakkhattuparamatādinīyame sati sattamabhavādito uddham pavattatāya dukkhassa mūlabhūtā kilesā paṭhamamaggeneva khīṇāti upari tayo maggā akiccā siyuṃ. Tenāha “paṭhamamaggassa upanissayo kato nāmā”tiādi.

Yadi upari tayo maggā sattakkhattuparamāditāni niyamenti, tato ca añño sotāpanno natthīti sotāpattimaggassa akiccatatā nippayojanatā āpajjeyya. Atha sakkāyadiṭṭhiādhīpāhānaṃ tassa kiccaṃ, tesāni tesāni pahānena sattakkhattuparamādinīyamātāya. Bhavitabbaṃ, yāva uparimaggā eva hontīti sattabhavādito uddhamapavattanato tena vinānena sakkāyadiṭṭhiādhīpāhānena ca tena vinā bhavitabbanti āha - “paṭhamamagge anuppanneva upari tayo maggā uppannāti āpajjati”ti. Tiṇṇaṃ maggānanti upari tiṇṇaṃ maggānaṃ. Vipassanā niyametīti yujjati vuttamatthaṃ vivaranto “sace hī”tiādimāha.

Sotāpanno vaṭṭajjhāsaya. Tatrekacce pākaṭe paññāte dassento “anāthapiṇḍiko”tiādimāha. Idhaṭṭhakavokiṇṇasukkhavipassakassāti yo imasmiṃ kāmabhava ṭhito manussadevavasena vokiṇṇabhavūpapattiko sukkhavipassako ca, tassa vasena. Nāmaṃ kathitanti sattakkhattuparamoti nāmaṃ kathitaṃ. Keci pana “kāmabhava sattakkhattumyeva uppajjati, na tato”ti vadanti, taṃ vīmaṃsitabbaṃ.

Sodhessāmīti jambudīpe kenaci tepiṭakena bhikkhunā saddhiṃ piṭakattayameva mayhaṃ uggahaparipucchāvasena sodheyyāmīti paratīraṃ jambudīpaṃ gato. Yo bhikkhu sakkotīti yojanā. Aniccānupassanādisu ekamukhena abhinivīṭṭhenapi abhidhammapariyāyena tīhi eva vimokkhehi maggaṃ labhatīti abhinivesabhedena tayo puggalā suññatato vuṭṭhitā, tathā tayo appaṇihitato vuṭṭhitāti cha honti, teva saddhādhurapaññādhuravasena dvādasa sakadāgāmino. Tathā arahanto, tayo antarāparinibbāyino eko upahaccaparinibbāyī eko uddhamasoto akaniṭṭhagāmīti pañca, te asaṅkhārasasaṅkhāraparinibbāyibhedena dasāti avihādīsu catūsupi cattālīsa, akaniṭṭhe pana uddhamasoto natthīti aṭṭhacattālīsa anāgāmino. Vipassanā kathitā sammasanacārassa kathitattā.

5-10. Suddhakasuttādivaṇṇanā

495-500. Yathā cakkhussa sahaajātatadindriyanissitadhammesu adhipateyyaṃ anuvattanīyattā, evaṃ taṃdvārikadhammesupi adhipateyyaṃ tehi anuvattanīyattāti vuttaṃ - “adhipateyyasaṅkhātena indaṭṭhenā”ti. Esa nayo sesindriyādisupi. Catusaccavasena kathitāni sabhāvādivibhāvanassa kathitattā.

Chaḷindriyavaggavaṇṇanā nīṭṭhitā.

4. Sukhindriyavaggo

1-5. Suddhikasuttādivaṇṇanā

501-505. Yathā cakkhu dassane adhipateyyaṭṭhena cakkhundriyaṃ, evaṃ sukhavedanā sukhane adhipateyyaṭṭhena sukhindriyaṃ. Esa nayo sesesupi. Sesam tebhūmakanti sesam bhūmittayavasena tebhūmakam.

6. Paṭhamavibhaṅgasuttavaṇṇanā

506. Kāyikanti ayamassa nissayavasena niddesoti āha - “kāyapasādavatthuka”nti. Sarūpaniddeso sukhaṃ sukhindriyassa sarūpanti. Sādanīyaṭṭhena dhammapadāni attani assādayatīti sātaṃ, madhuraṃ. Vedayitanti vediyaṇaṃ, anubhavananti attho. Aññadhammavisitṭhoti phassādīhi aññehi dhammehi visadiso. Kāyikanti pasādakāyasannissitaṃ. Cetasikanti cetosannissitaṃ, tena vuttaṃ “ettha panā”tiādi. Kāyapasāda...pe... natthi, tasmā “cattāro pasādakāye vatthum katvā”ti vuttaṃ.

9. Kaṭṭhopamasuttavaṇṇanā

509. Dvinnaṃ araṇīnanti adharuttarāraṇīnaṃ. Kiñci dvayaṃ saṅghaṭṭitamattaṃ hutvā na samodhānagataṃ hotīti taṃnivattanatthaṃ “saṅghaṭṭanasamodhānā”ti vuttaṃ. Punappunaṃ saṅghaṭṭanena hi tejopātubhāvo. Adharāraṇī viya vatthārammaṇaṃ asatipi vāyāme tajjasamphassapaccayato. Uttarāraṇī viya phasso vatthārammaṇādiphassena pavattanato. Saṅghaṭṭo viya phassasaṅghaṭṭanaṃ araṇidvayaṣaṅghaṭṭanā viya phassasseva vatthārammaṇesu saṅghaṭṭanākārena pavattito. Aggi viya vedanā anudahanaṭṭhena khaṇikāvāyañca. Vatthārammaṇaṃ vā uttarāraṇī viya indhanāpātagahaṇādīsu ussāhassa viya pavattisambhavato. Phasso adharāraṇī viya nirussāhanirīhatāvasena attasādhanato.

10. Uppaṭipāṭikasuttavaṇṇanā

510. Rasaṇaṃ bhañjanaṃ nirujjhaṇaṃ raso. Yo yo dhammānaṃ raso yathādharmaraso, tena yathādharmarasena. Paṭipāṭiyāti kamena, ubhayenapi dhammānaṃ pahānakkamenāti vuttaṃ hoti. Imasmiṃ indriyavibhaṅgeti imasmiṃ indriyasamuyuttasaññite indriyavibhaṅge. Adesitattāti sesasuttāni viya “sukhindriya”ntiādinā adesitattā idaṃ uppaṭipāṭikasuttaṃ nāma. Valiyā kharasamphassāya phuṭṭhassa. Tanti kaṇṭakavedanādiṃ. Etassa dukkhindriyassa.

Tesaṃ tesanti domanassindriyādīnaṃ. Kāraṇavasenevāti taṃtaṃasādhāraṇakāraṇavasena. Tesañhi visesakāraṇaṃ dassento “pattacīvarādīnaṃ vā”ti āha.

Ekatovāti punappunaṃ paduddhāraṇaṃ akatvā ekajjhameva. Dutiyajjhānādīnaṃ upacārakkhaṇe eva nirujjhantīti ānetvā sambandho. Tesaṃ dukkhindriyadomanassādīnaṃ. Atisayanīrodhoti suṭṭhu pahānaṃ ujuppaṭipakkhena vūpasamo. Nirodhoyevāti nirodhamattameva. Nānāvajjaneti yena āvajjanena appanāvīthi hoti, tato bhijjāvajjane, anekāvajjane vā. Appanāvīthiyañhi upacāro ekāvajjano, itaro anekāvajjano anekakkhattum pavattanato. Visamanisajjāya uppannakilamatho visamāsanupatāpo. Pītipharaṇenāti pītiyā pharaṇarasattā. Pītisamuṭṭhānānaṃ vā paṇītarūpānaṃ kāyassa byāpanato vuttaṃ. Tenāha “sabbo kāyo sukhokkanto hoti”ti. Vitakkavicārapaccayepīti pi-saddo aṭṭhānapayutto, so “pahīnassā”ti ettha ānetvā sambandhitabbo “pahīnassapi domanassindriyassā”ti. Etaṃ domanassindriyaṃ uppajjatīti sambandho. “Tassa mayhaṃ aticiraṃ vitakkayato vicārayato kāyopi kilami, cittampi vihaññi”ti ca vacanato kāyacittakhedānaṃ vitakkavicārapaccayatā veditabbā. Vitakkavicārabhāve uppajjati

domanassindriyanti ānetvā sambandhitabbaṃ. Tatthassa siyā uppattīti tattha dutiyajjhānupacāre assa domanassassa uppatti bhavēyya. “Tatthassa siyā uppattī”ti idaṃ parikkappavacanaṃ upacārakkhaṇe domanassassa suppahīnabhāvadassanattamaṃ. Tathā hi vuttaṃ “na tveva dutiyajjhāne pahīnapaccayattā”ti. Pahīnampi somanassindriyaṃ pīti viya na dūreti katvā “āsannattā”ti vuttaṃ. Nānāvajjanupacāre pahīnampi pahānaṅgaṃ paṭipakkhena avihatattā antarantarā uppajjeyyāti imamatthaṃ dassento “appanāppattāyā”tiādimāha. “Tādisāya āsevanāya icchitabbattā yathā maggavīthito pubbe dve tayo javanavārā sadisānupassanāva pavattanti, evamidhāpi appanāvārato pubbe dve tayo javanavārā upekkhāsahagatāva pavattanti”ti vadanti. Aparisesanti suvikkhambhanti katvā vikkhambhanena anavasesaṃ.

Tathattāyāti tathabhāvāya paṭhamajjhānasamaṅgitāya. Sā panassa uppādanena vā uppannassa samāpajjanena vā hotīti vuttaṃ “uppādanattāya samāpajjanattāyā”ti. Dvīsūti navamadasamesu suttantesu.

Sukhindriyavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

5. Jarāvaggo

1. Jarādhammasuttavaṇṇanā

511. Pamukhe, pāsādassa ca pacchimabhāge ātapo pacchātapo, tasmim pacchātape. So hi pāsādassa pamukhabhāvena kato. Kim pana bhagavato vajirasāraṃ sarīraṃ otāpetabbaṃ hotīti āha - “sammāsambuddhassā”tiādi. Ayañca imaṃ suttaṃ desitasamaye. Na sakkoti byāmapabbhāya kāyaci pabbhāya anabhibhavanīyattā. Kiñcāpi buddhābhā sūriyābhāya anabhibhavanīyā, ghammasabhāvatāya pana rasmīnaṃ parito pharantī sūriyābhā tikhiṇā uṇhāti āha “rasmiteja”nti. Idāni tamatthaṃ upamāya vibhāvetuṃ “yatheva hī”tiādi vuttaṃ.

Suvaṇṇāvaṭṭaṃ viyāti acche suvaṇṇapatte vinivattaāvaṭṭaṃ viya. Garahaṇacchariyaṃ nāma kiretaṃ “acchariyametaṃ avisiccephalavada”ntiādisu viya. Na evametarahīti attano pākaṭavasena vadati, na itaresampīti. Sirājālāti sirāsantānā. Evarūpaṃ na hotīti aññesaṃ pākatikasattānaṃ vuttākāraṃ viya na hoti puññasambhārassa ulāratamattā vipaccanassa pariyantagatatā. Tenāha “aññesaṃ apākaṭa”nti. Valiyāvaṭṭakanti appakaṃ valiyāvaṭṭaṃ. Tenāha “kesaggappamāṇa”nti. Sabbānīti sirājālāni. Purato vaṅkoti thokaṃ purato natamattaṃ sandhāyāha. Tena vuttaṃ “svāyaṃ aññesaṃ apākaṭo”ti. Nayaggāhatoti anumānato. Dhī tanti dhī-saddayoge upayogavacanaṃ. Dhīti jigucchanatthe nipāto. Dhikkāroti jigucchāpayogo. Taṃ phusatūti tuyhaṃ pāpuṇātu.

2. Uṇṇābhabrāhmaṇasuttavaṇṇanā

512. Aññamaññassāti añño aññassa. Na paccanubhoti attano avisayabhāvato. Idāni taṃ aññavisayaṃ anwayato byatirekato vibhāvetuṃ “sace hī”tiādi vuttaṃ.

Visayāni paṭisaranti etthāti paṭisaraṇaṃ. Indriyaviññāṇāni hi asatipi tādise adhippāye attano ārammaṇassa yāthāvato sampajānanato pavedanavijānanāni karontāni viya pavattanti, tathā lokassa aññattha siddhito. Tenāha bhagavā - “mano paṭisaraṇaṃ, manova nesaṃ gocaravisayaṃ paccanubhoti”ti manodvārikajavanamano hi savisesaṃ manovisaṃ paccanubhoti, pañcadvārikajavanamano

mananamattameva paccanubhavati. Rajjanādiggahaṇaṅcettha nidassanamattaṃ, tasmā saddahanādipi gahitamevāti daṭṭhabbaṃ, pañcadvārappavattivasena tathā vuttaṃ. Ekasmiṃ pana dvāreti cakkhudvāre.

Dubbalabhojakāti appānubhāvā rājabhoggā. Āyanti bhoguppattiṭṭhānaṃ. Yottabandhādinimittaṃ laddhabbakahāpaṇo yottakahāpaṇo. Addubandhādinimittaṃ gahetabbakahāpaṇo addukahāpaṇo. Māghātaghosanāya katāya hiṃsānimittaṃ gahetabbakahāpaṇo māpahārahāpaṇo. Tassa parimāṇaṃ dassetuṃ “aṭṭhakahāpaṇo”tiādi vuttaṃ. Satavatthukanti satakarīsavatthukaṃ.

Maggasatīti ariyamaggasati. Bhāvanamanuyuñjantassa hi javanamano ussakkitvāva maggasaṭṭhaṃ paṭisarati tappariyosānattā. Tanti nibbānaṃ. Sāti phalavimutti. Paṭisarati aggamaggasatiyā. Phalavimutti nibbānanti ubhayaṃ maggassa siddhāyevāti. Ārammaṇavasena natthi etassa paṭisaraṇanti appaṭisaraṇaṃ asaṅkhatāmatassa santiniccasabhāvatā. Sayāṃ pana sabbesaṃyeva ariyānaṃ paṭisaraṇaṃ. Tenāha “nibbānaṃ arahato gatī”ti. Nibbānaṃ anupaviṭṭhaṃ nibbānanissayattā. Na tato paraṃ gacchati gatassa aññassa tādissa abhāvā. Nibbānaṃ pari sabbaso osānanti nibbānapariyosānaṃ.

Mūlajātā jātāmūlā. Tato eva patiṭṭhitā. Kā panassāti āha “maggena āgatasaddhā”ti. Maggo daḥhāya asaṃhāriyasaddhāya mūlaṃ diṭṭhisampayuttāni ceva vicikicchācittaṅcāti pañca akusalacittāni samucchedavasena pahīnāni. Pañca nīvaraṇānīti ettha apāyagamaṇiyāni paṭhamamaggeneva pahīnāni, itarāni vikkhambhanavasena jhānena pahīnānīti pañcasu orambhāgiyakilesasaṃyojanesu ekadesavigameneva bahiddhāsaṃyojano viya jātoti vuttaṃ “jhānaanāgāmiṭṭhāne ṭhito”ti. Tenāha “so aparihīna...pe... nibbāyeyyā”ti.

5. Paṭhamapubbārāmasuttavaṇṇanā

515. Pubbakoṭṭhake evaṃ āgatasuttaṃ ādiṃ katvā phalindriyāneva kathitāni aggaḥphalavasena desanāya āgatattā.

10. Āpaṇasuttavaṇṇanā

520. Upari saha vipassanāya tayo maggāti vipassanāya saha sotāpattiṭṭhalato upari tayo maggā. Maggādhigamena idāni paccakkhabhūtatā “ime kho te dhammā”ti vuttā. Tattha yaṃ aggaḥbhūtaṃ, tassa vasena dassetuṃ “arahattaphalindriyaṃ nāmā”ti vuttaṃ indriyabhāvasāmaññena ekajjhaṃ katvā. Ativijjhivā passāmiṭi sacchikatvā yāthāvato passāmi. Catūhi indriyehīti vīriyindriyādīhi catūhi indriyehi. Sā vipassanāmaggaḥphalasaḥagatā siyāti missakā vuttā.

Jarāvaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

6. Sūkarakhatavaggo

1. Sālasuttavaṇṇanā

521. Sūrabhāvenāti atisūrabhāvena. Bujjhanatthāyāti saccapaṭivedhāya.

2. Mallikasuttavaṇṇanā

522. Cattāri indriyānīti paññindriyaṃ ṭhapetvā sesāni cattāri. “Ariyañāṇaṃ lokuttara”nti vuttaṃ maggañāṇaṃ katvā. Ariya-saddo pana yathā tathā visuddhepi hotīti tādissaṃ sandhāya vuttaṃ “tampi panā”tiādi. Yathā hi cattārindriyāni

missakāni, evaṃ paññindriyampi missakanti vuccamāne na koci virodhoti adhippāyenāha “tampi pana...pe... vaṭṭatī”ti.

3. Sekhasuttavaṇṇanā

523. Na sakkoti indriyānaṃ aparipakkattā. Atthīti pajānāti nayaggāhena, na paccakkhato. Na hi ariyāpi anadhigataṃ maggaphalaṃ paccavekkhituṃ sakkonti.

6. Patiṭṭhitasuttavaṇṇanā

526. Sāsavesūti caturāsavavinimuttesu sesadhammesu ārammaṇesu. Tesupi uppajjanakaanatthato cittaṃ rakkhati nāma.

8. Sūkarakhatasuttavaṇṇanā

528. Taṃ sandhāyāti taṃ sūkarakhataleṇaṃ sandhāya. Etaṃ “sūkarakhatāya”nti vacanaṃ vuttaṃ. Bhāvanapuṃsakanti bhāvajotakaṃ napuṃsakavacanaṃ yathā “visamaṃ vātā vāyanti, ekamantaṃ nisīdī”ti. Kiccapaṭipatti tesam saṃkāsanatṭhena sapatiso, sapatiso eva sappatisso, sajetṭhakoti āha “sappatissoti sajetṭhako”ti.

Sūkarakhataavaggavaṇṇanā niṭṭhitā.

7. Bodhipakkhiyavaggavaṇṇanā

531-650. Sattānaṃ phalānaṃ hetubhūtāni “imesaṃ kho, bhikkhave, pañcannaṃ indriyānaṃ bhāvitattā”tiādinā vuttāni, pañcindriyāniyeva phalūpacārena “satta phalāni”ti vuttāni. Tāni ca pubbabhāgāni “imesaṃ, bhikkhave, pañcannaṃ indriyānaṃ bhāvitattā...pe... sattānisaṃsā pāṭikaṅkhā”ti vacanato. Tesanti sattānaṃ phalānaṃ. “Dvinnaṃ phalānaṃ aññataraṃ phala”nti evaṃ atītasutte vuttāni heṭṭhā dve phalāni nāmāti vadanti. Yehi pana indriyehi aññatra pana antarāparinibbāyiṃ sesāni phalāni honti, tāni cattāri sapubbabhāgāni lokuttarānīti vuttaṃ siyā.

Indriyasamyuttavaṇṇanā niṭṭhitā.

ΠΑΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ ΓΙΑ ΑΥΤΗ ΤΗ ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ

Η παρούσα μετάφραση αποτελεί μέρος του PaliVerse Project, της πρώτης πλήρους και ενιαίας αγγλικής μετάφρασης του Κανόνα Πάλι, μαζί με τα Σχόλια (Aṭṭhakathā) και τα Υποσχόλια (Ṭīkā) και συνοδεύεται από διαδραστικά εργαλεία μελέτης. Το PaliVerse είναι ένα έργο σε εξέλιξη. Οι μεταφράσεις που δημιουργούνται με τεχνητή νοημοσύνη βελτιώνονται συνεχώς μέσω αναθεωρήσεων και σχολίων από ειδικούς. Το παρόν κείμενο αποτελεί την πιο πρόσφατη μετάφραση κατά την ημερομηνία λήψης.

Ημερομηνία δημιουργίας PDF: 14 Σεπτεμβρίου 2026

ΠΩΣ ΝΑ ΠΑΡΑΘΕΣΕΤΕ ΤΗΝ ΠΗΓΗ

PaliVerse (2026). Υποσχόλια. Ο Κανόνας των Ομιλιών - Υποσχόλια. 3. Η συλλογή των συνδεδεμένων ομιλιών - Υποσχόλια. 5. Υποσχόλια για το μεγάλο βιβλίο. 4. Συνδεδεμένες ομιλίες για τις ικανότητες έχει ανακτηθεί από το paliverse.org

© 2026 The PaliVerse Project · Με επιφύλαξη παντός δικαιώματος
Κέντρο Μελέτης και Πρακτικής Βουδισμού Τεραβάδα
Αστική Μη Κερδοσκοπική Εταιρεία εγγεγραμμένη στην Ελλάδα
Το παρόν PDF μπορεί να διανέμεται ελεύθερα για σκοπούς μελέτης και πρακτικής.

PaliVerse.org